

מסורת הש"ס

(א) כפי' קיפא וכן כלל העמור, (ב) רש"ל ת"י, (ג) נ"י חס"י ע"י מה ר"י, (ד) חולין פ"ג ונ"ג, (ה) ג"י ח"כ ונ"ג, (ו) נ"ג ח"כ ונ"ג, (ז) ח"כ ונ"ג, (ח) ח"כ ונ"ג, (ט) ח"כ ונ"ג, (י) ח"כ ונ"ג, (יא) ח"כ ונ"ג, (יב) ח"כ ונ"ג, (יג) ח"כ ונ"ג, (יד) ח"כ ונ"ג, (טו) ח"כ ונ"ג, (טז) ח"כ ונ"ג, (יז) ח"כ ונ"ג, (יח) ח"כ ונ"ג, (יט) ח"כ ונ"ג, (כ) ח"כ ונ"ג, (כא) ח"כ ונ"ג, (כב) ח"כ ונ"ג, (כג) ח"כ ונ"ג, (כד) ח"כ ונ"ג, (כה) ח"כ ונ"ג, (כו) ח"כ ונ"ג, (כז) ח"כ ונ"ג, (כח) ח"כ ונ"ג, (כט) ח"כ ונ"ג, (ל) ח"כ ונ"ג.

הנהגות הב"ה

(א) נ"י כ"ל ע"י א"ל ולא י"ש:

רבינו חננאל

שע"ת היו לו לה סאר ואנו לא באת לדינה אלא אחת. אבות יאכלו בוסר וישו בנים תקדינה וירעה ה"א. א"ל קיפא לרביע שתי רשותו חן א' ברא הרות וא' יצי הרים שנתאר ל' מה הנה הרים וברא וברא רוח. א"ל א' הכי בני אדם רכבים וברא וירעה הכי בני רשתי וירעה בראוהו. הנה טפח אחד כפינו של טפח אחד נטע ויצר רכבים הנוטע אהון הלא ישמע אם יוצר אהון הלא יבט. א' טע אהון וא' יצר הנוטע. א"ל א'ן. א"ל ובשעת מתיא כולן נתיפסו כלומר ובי הסכמו כולן בשעת מיתה שימת זה אהון וזה העין כל זה אהון נטע ששעתו שנוטע אהון אביו מותם בוחו. א"ל אנושא לאמר מפלגן לעילא דהורמיז ומפלגן לתחתא דאורימיז. כלומר הורמיז ברא טפח הסמינס העמסיס הסיר והמסקים תקיפו ויבוצא בתן. ואורימיז ברא מלפטה הנקבים שמסמשין דרתי השתן ויבוצא בתן. א"ל אהו הנה מיני לוי אבהו אליהם נחמן הוא שאמר ליחזקאל סבב על צדך השקאלי כלומר דרך שתוק דבר זה. א"ל חקביה יתרו מפני שהוא גדול שבורה ברו לפרק עונותיו על ישראל. והנה אמר אליהם כהן הוא דכתיב ויקחו לי תרומה. כד קבריה למשה כפי טבילי הלא כתיב כפי מדד בשעלו בית אנה (מנצח) מים (כ"ח) שיטבול בתן א"ל באש דעיקר טבילה באש הוא כולו דבר שאשא אכולתו הוא שצריך טבילה במים. שנאמר לא רב אשר יבא באש תעבירו באש וטהר וכל

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

לט

תורה אור

אבות יאכלו בוסר. משל הוא שרימה ליכנס חברו עליו במתנות כאל להרוב את השועל אמר לא הלוקח אלא בשביל אפיך שפעם אחת התמיל לסייען במעודה ואלו את כל נתח טוב אמר לו ובשביל אבא אני הכזר ועל שפתו מוטל עץ והחבל ודלי התחמון עלה אמר לו האזל למה אתה נכנס לשם אמר לו יש כאן בשר וגבינה לאכול ולשנוע והראה לו דמות הלגנה נמים כדמות עגול כמין גבינה עגולה אמר לו אני היאך ארד א"ל הכנס אתה בדלי העליון נכנס והכבד וירד ודלי השועל עליו ועל א"ל היאך אני עולה אמר לו דקה מצרה נחלך ויבא רשע תחמו לא קך כתיב מאזני דק וגו'. בוסר. ענינס קודם שישולם ומקרינן את השינים: אמרה לו סנו לי דוכוס אחד. שופט לנקוס נקמה: אופניה וסוסיא כהשא. תחת הרמץ קליניי בלעיו וכן דרך לליטה ומתוק שראה אותה בגנתה נמאסה. עליו: סוס מאיס' ליה. שירלה בתמוכה קודם גמר תקונה: אלסיכו מאי עבדי. ממשקל הוה וכפסוק און הוא יכול להכחישי: חסוי. קדונויין בלעיו: אריכל. קרובי' בלעיו: וקא מחדר ליה. סביב סביב באריכל: מני לי כוכבי. מניוין לי לוכוכים כלומר יודע אני מספרים: לא ידעם. שרין אתה למנוטם: דאיכא ברקיעא ידעת. בלל מנין ולמנוטם איך יכול: מי שברא הרים לא ברא רוח. שזה נקרא יוצר וזה נקרא בורא ושי שנות הס: הכי נמי. מי שברא את זה לא ברא את זה ואלו תאמר כן הוא הא תינה באברים המרוחקים מיהו טפח על טפח יש נבאלם ונבואתו טפח יש נב טע קנים האון העין קרי להאי טוע אהון ולהאי יוצר אתה שנתעסקו שנים באותו טפח אמר לו הן: ופי כעט מיפא שניסם נתיפסו. הנעלים הנוטע היוצר מסמיון להמיתו: אמנושא. ממשק. ויודע אני על ידי כיוף דמחליין ולמעלה: דהורמיז. שד כלומר הורמיז נר לילתא בנכא בראל (דף ע"ג). דהורמיז. הקדוש ברוך הוא קרי הכי: וסבי שניק ליה. (אמר לו היאך שניק) דהורמיז להורמיז לאעברא מניא אהורמיז בארעה א"כ היאך מניא אהורמיז להעביר מים באלו סכל מה שאדם מכניס דרך פיו מוליך דרך הנקבים התחתונים: לא מלין למיחו כוסייכו. שאי אפשר להיות לנו עלה: דוכי למנלא. נולחו ומשקמינו בדבריו ומנישו: לביבר. מקום מיות רעות של מלכות: קריי. רבן גמליאל לשמעיה דכופר: מ' חסיה כהשקיה. הכהו על זארו: א"ל כופר: שמשא אכולא עלמא נישא. שמשא חמה: נפקן. חוכא דמשחק בניאיו: השמטיה: דשוף לפרוישו. שמשא מועלת לשניה כמו (אמרה ג) און שויה להניחם: כדי שחדעו וכו'. ולא ירוס לנכנס בשנת ארנכס ותשכחו עול מלכותו: וכל אשר לא יבא וכו'. מדידו. נביאים שיצאו מכס דהיינו בלעם שהיה נכרי והעיד עלינו שאין אנו באותו כלל: כל הגויס כאין נגדו. גם תמכס לא הויא מן הכלל: ומדידו. נביאים שיצאו מכס דהיינו בלעם שהיה נכרי והעיד עלינו שאין אנו באותו כלל: ובגויס

דהורמיז.

בזקנוטם גרם קמא בלל אל"ף ונתמל בלל"ף ור"ת גריס מרזייהו בלל אל"ף אלא קמא הורמיז זיוין כמו (ב"ב דף ט. וספ) איפרא הורמיז שהוה לשון מן מלת המקוס איפרא כמו (ב"ב דף ק"ט). אפריון נמטייה ונתמל הורמיז כנ"יין כמו הורמיז נר לילתא (ב"ב דף ע"ג).

במאי שכי'.

היאך נעמא דשרלא נקראו בניס למקום:

הדרן עלך אחד דיני ממונות

דבישרא אייתו לה אותבה תותי בחשא אפיקתה אמרה ליה אכול מהאי אמר לה מאיסא לי אמרה ליה ואדם הראשון נמי אי הוה שקילה בהדיא הוה מאיסא ליה א"ל כופר ה' לרבן גמליאל ידענא אלהייכו מאי קא עבדי (והיכן יתיב) איתנגד ואיתנח א"ל מאי האי א"ל בן אחד יש לי בכרכי הים ויש לי גיענועים עליו בעינא דמחיות ליה ניהלי אמר מי ידענא היבא ניהו א"ל דאיכא בארעא לא ידעת דאיכא בשמיא ידעת אמר ליה כופר לרבן גמליאל כתיב מונה מספר לכוכבים מאי רבותיה אנה מצוינא למינא כוכבי אייתל חבושי שדינהו באריכלא וקא מחדר להו אמר ליה מנינהו א"ל אוקמינהו א"ל רקיע נמי הכי הדרא איכא דאמרי הכי א"ל מני לי כוכבי א"ל אימא לי (כבדך ושינדך כמה הוה שרא ידיה לפומיה וקא מני להו א"ל דאיכא בפומיך לא ידעת דאיכא ברקיעא ידעת א"ל כופר לרבן גמליאל מי שברא הרים לא ברא רוח ושנאמר כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אלא מעתה גבי אדם דכתיב ויברא וייצר הכי נמי מי שברא זה לא ברא זה טפח על טפח יש בו באדם ושני נקבים יש בו מי שברא זה לא ברא זה שנאמר הנוטע אהון הלא ישמע ואם יוצר עין הלא יבט א"ל און א"ל ובשעת מיתה כולן נתיפסו א"ל הוהו אמנושא לאמימר מפלגן לעילא דהורמיז מפלגן לתחתא דהורמיז א"ל א"כ הכי שביק ליה אהורמיז להורמיז לעבורי מיא בארעיה אמר ליה קיסר לר' תנחום תא ליהוה כולן (לעמא חד אמר לחיי אנו דמהלינו לא מצינון מיהו כוותיכו אתון מהליתו והוה כוונתן א"ל מימר שפיר קאמרת מיהו כל דוכי למלכא לשרויה לביבר שרויה לביבר ולא אכלוה א"ל הוהו מינא האי דלא אכלוה משום דלא כפיין הוה שרויה ליה לדידיה ואכלוה א"ל כופר לר' אמריתו (כל בי עשרה שכניתא שריא כמה שכניתא איכא קרייה לשמעיה מהא ביה באפתקא א"ל אמאי על שמשא בביתיה דכופר א"ל שמשא אכולי עלמא נישא ומה שמשא חדר מן אלף אלפי רבוא שמשא דקמי קודשא בריך הוא נישא (לכולי עלמא שכניתא דקב"ה על אחת כמה וכמה א"ל הוה מינא לרבי אבהו אלהים (גחכן הוא דקאמר ליה ליחזקאל שכב על צדך השמאלי וכתיב (ושכבת על צדך הימיני אתא ההוא תלמידא א"ל מ"ט דשביעתא א"ל השתא לכו מילתא דשוויא (לתרויהו אמר הקב"ה לישראל זרעו שש והשמימו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי היא והן לא עשו כן אלא חטאו וגלו מנהגו שש עולם מלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה אם אכורי הוא הורג את כולן אם רחמן הוא הורג חציים אם רחמן מלא רחמים הוא מייסר הגדולים שבתן ביסורין אף כך הקב"ה מייסר את ליחזקאל כדי למרק עונותיהם של ישראל א"ל הוה מינא לרבי אבהו אלהים כהן הוא דכתיב (ויקחו לי תרומה כי קבריה למשה במאי טבילי וכי תימא במאי והכתיב (מי מדד בשעלו מים א"ל כנורא טבילי דכתיב (כי הנה ה' באש יבא ומי סלקא טבילותא כנורא א"ל אורבה עיקר טבילותא כנורא הוא דכתיב (וכל אשר לא יבא באש תעבירו כמים אמר ליה הוה מינא לרבי אבינא כתיב (מי כעמך כישראל גוי אחד בארץ מאי רבותיהו אתון נמי ערבותו בהרן דכתיב (כל הגויים כאין נגדו אמר ליה מדידכו אסהידו עלן דכתיב ובגויים

1. מיה לכם אתם משלים את השקל הזה על אדמת ישראל לאמר אבות יאכלו בוסר ושני הנקבים תקדינה יחזקאל י"ב ב
2. מאזני צדק אבני צדק אמת צדק וחק צדק ידעה לכם את יי אלהים אשר הרגאתי אתכם מארץ מצרים:
3. צדק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתי: משלי י"ח
4. ויפל יי חרפה ויחזק את האדם וישן ויחק אתה מצלעתיו ויסר כישר תחנתו:
5. מונה מספר לכוכבים לקבץ שמות יקרא: תהלים קמ"ד
6. כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחז עשה שחר עשה ודרך על פתחי משלי י"ח
7. הנוטע און הלא ישמע אימא עין יוצר הלא יבט: תהלים צ"ט
8. ואהוה שכב על צדך ויחזקאל וישמע את עין בית ישראל עליו מספר והמים אשר תשקב עליו תישא את עינם:
9. ובלית את אלהי ושכבת על צדך הימני שנית ותשאת את עין בית יהודה ארבעים יום ויום ללשנה יום ללשנה תתני קר: יחזקאל ד' י
10. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומתו מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתו:
11. מי קדר בשעלו מים וישקמו בנות תבן וכל בשלש עשר הארץ ושקל בפלס דמים ונבעת במאונס: ישעיהו י"ב
12. כי דבר יי באש יבא ויבטוף מרובותיו להחיים בחמה אפי ונערתו בלתיבא אש:
13. ישעיהו י"ב
14. ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אמת ויחזקאל וישקל מלכו אלהים לפתוח לו שם לעם ולשום לו שם ולעשות לכם הנדולה ויגראו לארץ מפני עמך אשר פירית לך ממצרים וגוים ואלקיהו:
15. כל הנשים כאין נגדו מאסם ויהוה נחשבו להו: ישעיהו י"ז

לעוי רש"י

קליניי. אמר חס (בבאבאליקא). קדונויין (קדונויין). חסיהם (פירוח). קרובי' (בכרובאליקא). ספנט (בכרובאליקא).